

ACİL DURUMLAR VE AFETLERLE İLGİLİ KURUMLARIN VE ACİL ÇAĞRI NUMARALARININ BİLİNİRLİĞİ; GÜMÜŞHANE ÖRNEĞİ*

Melikşah TURAN¹, Yücel BULUT²,
Göksel ÖZTÜRK³

ÖZET

Bu çalışma Gümüşhane ilinde öngörülme ve olması muhtemel acil durumlar ve afetlerle ilgili kurum ve kuruluşlar ile bunların acil telefon numaralarının toplum tarafından bilinirliği tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Betimsel ve çıkarımsal nitelik arz eden araştırmanın evreni, Gümüşhane ili merkezi olarak belirlenmiş, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme metoduyla belirlenen bir örnek gruba uygulanmıştır. Çalışmaya 1092 kişi katılmıştır. Hazırlanan 25 soruluk anket tüm katılımcılara verilmiştir. İstatistiksel analiz metodu olarak frekans analizi ve yüzdeler ki-kare testi ve bağımsız örneklem t-test kullanılmıştır.

Elde edilen anket değerlendirmelerinde katılımcıların acil çağrı numaraları konusunda farkındalıkları sırasıyla; %95,5 Polis, %94,6 Ambulans, %92,2 İtfaiye, %46,6 orman yangın ihbar hattı olarak saptanmıştır. En az bilinen acil telefon numarasının %38 ile AFAD' a (Afet Acil Durum Müdürlüğü) ait olduğu görülmüştür. En az bilinen organizasyon olarak saptanan AFAD'ın erkek katılımcılar tarafından daha fazla bilindiği gözlenmiştir. Yaşı 35 yaş üzerinde olan katılımcıların AFAD'ı daha fazla bildiği gözlenmiştir. Eğitim süresi artıkça acil durum, afet kurumları ve acil telefon numaralarına farkındalık düzeyinin arttığı saptanmıştır.

Bu çalışmada Gümüşhane ilinde acil durum ve afetler ile ilgili kurumlara karşı farkındalık oranı düşük bulunmuştur. Farkındalık düzeyinin eğitim süresi ile arttığı saptanmıştır. İlgili kurum ve kuruluşlardan yardım alma yöntemlerinin ve acil telefon numaralarının halka yönelik hazırlanacak daha fazla eğitim programları ile öğretilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Acil Durum, Afet, Acil Çağrı Numarası, AFAD.

*31 Ekim-2 Kasım/ İstanbul Uluslar Arası Afet 14 Kongre sinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Öğr. Gör. Gümüşhane Üniversitesi, SYO Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü

² Öğr. Gör. Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO

³ Arş. Gör. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, SYO

İletişim/ Corresponding Author: Melikşah TURAN

Tel: 4562331000 **e-posta:** shahturan@gmail.com

Geliş Tarihi / Received : 12.02.2015

Kabul Tarihi / Accepted : 26.06.2015

AWARENESS OF EMERGENCY, DISASTER ORGANIZATIONS AND EMERGENCY CALL NUMBERS; A STUDY FROM GÜMÜŞHANE

ABSTRACT

This study was conducted in order to determine the awareness of people living in Gümüşhane about possible and unforeseen emergency related emergency and disaster organisations and emergency telephone numbers.

Study was designed as to be descriptive and inferential. The universe of study is Gümüşhane. Non-random sampling methods determined by convenience sampling method was applied to the sample group. The number of subjects included in the analysis was 1,092. A questionnaire form with 25 items was prepared and applied to all subjects. Frequency analysis, chi-square test and independent samples t-test was used for statistical analysis.

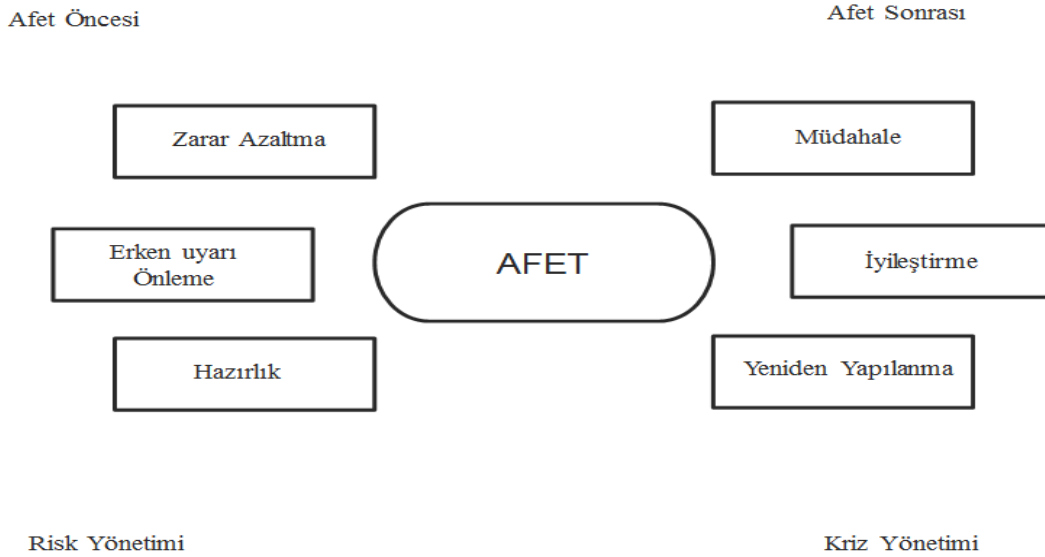
The level of awareness of emergency telephone call numbers of the participants were as follows; 95.5% police, 94.6% ambulance, 92.2% Fire brigade, 46.6% of the forest fire line. The least known emergency telephone number was the call number of AFAD (38%) (Disaster and Emergency Directorate). The awareness of male participants was higher than females about the least known organisation AFAD. Subjects with older age (>35) were more aware about AFAD. We found that awareness about the emergency organizations and telephone numbers was related with the year of education.

The awareness of people about emergency and disaster organisations in Gümüşhane was found to be low. As the education was found to be related with the awareness of people, the way to get help from these organisations and the emergent call numbers need to be taught with more public education programmes.

Keywords: Emergency, Disaster, Emergency Call Number, AFAD

GİRİŞ

Acil durumlar, olağan dışı durumlar, kitlesel olaylar, afetler ve felaketler insanoğlunun oluşumundan beri büyük acılar ve yok oluşlar yaşatan durumlardır. Her yıl 100.000'den fazla insan doğal afetler neticesinde yaralanmakta, sakat kalmakta ve ölmektedir (1). Afetlerin vereceği zararların ve olumsuz sonuçlarının önlenmesi veya azaltılması amacıyla hazırlanması gerekmektedir. Olması muhtemel zarar/risklerinin azaltılması ve afet ve acil durum sonrası müdahale etme ve iyileştirme gibi çalışmaların yapılabilmesi için; gereken çalışmaların toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi, gereken mevzuat ve kurumsal yapıların oluşturulması veya yeniden düzenlenmesi ve etkin ve verimli bir uygulamanın sağlanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarının, kaynaklarının bu ortak amaç doğrultusunda yönlendirilmesi ancak doğru bir afet yönetimi ile sağlanır (2). (Şekil 1)

Şekil 1. Afet Yönetim Safhaları (3)

Afetlerde kullanılacak kaynaklar merkezi ve yerel otorite elindedir. Krizin getirdiği ihtiyaçların karşılanması, standartlaşmasını sağlayacak sorunların çözümünü arayacak merkezi ve yerel otoritedir (3).

Afet oluştuğundan sonra merkezi ve yerel otoritelere olayın zamanında ve doğru bildirilmesi, merkezi ve yerel otorite arasında koordineli çalışmaların gerçekleştirilmesi kriz yönetim merkezlerinin/kurtarma ve ilkyardım komitelerinin bir an evvel toplanması ile mümkündür. Afet ve acil durumlarda, olağan yaşamı kesintiye uğratmamak için merkezi

yönetimin sorumluluğuna giren hizmetleri yerelde yürüten taşra teşkilatı bulunmaktadır (4, 5, 6). Bu teşkilatlanma, müdahale ve diğer safhalar için, koordinasyonunun hızlı olmasına yardımcı olmaktadır. Müdahale sistemlerinin devreye girmesi çoğu zaman bir ihbar mekanizması ile mümkündür. Olayın ivedilikle ve doğru öğrenilmesi mevcut planların erkenden devreye girmesini, olayın boyutlarının tespit edilmesini, olay yerinin planlamasını, kurtarmayı, acil müdahaleyi, yardım sürecini, iyileştirmeyi hızlandıracak ve koordineyi sağlayarak kayıpları en aza indirecektir (Tablo 1).

Tablo 1. Enkaz Altından Çıkarılan Zaman/Hayatta Kalma Oranları

Zaman	%
İlk 30 dk.	93
1.Gün	81
2.Gün	36
3.Gün	33
4.Gün	19
5.Gün	7
5.Günden Sonra	2

Kaynak: AFADEM (7)

Afet ve acil durumlara müdahale çalışmalarında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerinin görev ve sorumlulukları; afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale temel prensipleri önceden planlar ile belirlenmektedir (8).

Ülkemizde acil durum, olağan dışı durum ve afetlere müdahil olan birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Organizasyon sürecinde bu kurum ve kuruluşların ve mevcut olan acil çağrı numaralarının bilinmesi, işleyişi ve koordine olmayı hızlandıracaktır. Acil durum, olağan dışı durum ve afetlere müdahil bu kurumlara hızlı erişim esastır.

Ülkemizde merkezi ve yerel yönetimlere bağlı birçok kurumum afetlerde çalışma kabiliyetleri vardır. Ancak bunlarda tek numara ve tek komuta sistemi mevcut değildir. Acil çağrı numarası olan birçok kurum ve kuruluş mevcuttur. Müdahale birimlerinde yangın, ilk ve acil yardım, güvenlik, arama kurtarma başta olmak üzere farklı farklı numaralar bulunmaktadır.

Ülkemizde AB uyum sürecinde acil çağrı numaralarının tek bir merkezde toplanmasını sağlamak amacıyla, Ambulans, itfaiye, polis ve jandarma hizmetlerine yönelik acil çağrı

hizmetlerini tüm Avrupa ülkelerinde olduğu gibi tek numara altında toplayan“112 Acil Yardım Çağrı Merkezlerinin Kurulması Projesi” ile çalışmalar yaptık (9).

2000 yıllarında afet yönetim sistemimizde birçok kurum kuruluş olduğu ve afetin büyüklüğüne göre de bu kuruluşların sayısı değişmektedir (10). 2009 yılında ise; afet ve acil durumlar ile sivil savunmaya ilişkin hizmetlerin ülke düzeyinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi, önlemlerin alınması, hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını yürüten kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanması ve bu konularda politikaların üretilmesi ve uygulanması hususlarını kapsayan 5902 sayılı yürürlüğe girdi. Koordinasyonu sağlayacak Afet Acil Durum Başkanlığı ve Afet Acil Durum Müdürlükleri kuruldu (11).

Öngörülme ve olması muhtemel acil durumlar ve afetlerle ilgili kurum ve kuruluşlar ile bunların acil telefon numaralarının kamu tarafından bilinirliği tespit etmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Tablo 2. Gümüşhane 2011-2013 yılları Vaka ve İhbar değerlendirme (12)

Yıl	Vaka Sayısı	Halk		Kolluk Kuvvetleri		112		Diğer	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2011	46	3	6.6	2	4.3	40	87	1	2.1
2012	79	2	2.6	8	10.1	69	87.3	-	-
2013	47	5	10.7	6	12.7	36	76.6	-	-

Gümüşhane ilinde AFAD'a (Afet Acil Durum Müdürlüğü) gelen vaka ihbarları değerlendirildiğinde; 2011 yılında olan vakaların ihbarlarının 40'ını 112 (%87), 3'ünü ise halk (%6,6) yapmıştır. 2012 yılında ise vakaların ihbarlarının 69'unu 112 (% 87,3), 2'sini ise halk (%2,6) yapmıştır. 2013 yılında ise vakaların ihbarlarının 36'sını 112 (%76,6), 5'ini ise halk (%10,7) yapmıştır (Tablo 2).

MATERYAL VE METOD

Betimleyici ve çıkarımsal nitelik arz eden araştırmanın evreni, Gümüşhane ili merkezi olarak belirlenmiş, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme metoduyla belirlenen bir örnek gruba uygulanmıştır. Toplamda 1119 kişiye ulaşılmıştır. Doldurulan anketlerin girilmesinde 27 anketin verilerinin eksik ve hatalı olduğu görülmüş ve analizden çıkarılmış, analize dâhil edilen denek sayısı 1092 olmuştur. Veriler 2014 yılının

Nisan ayında yüz yüze görüşülerek uygulanan anket yolu ile toplanmıştır. Çalışma başlamadan evvel gerekli izinler valilik makamından alınmıştır.

Katılımcılara acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaraları 'İtfaiye 110', 'Polis 155', 'Ambulans 112', 'Afet Acil Durum Müdürlüğü 122', 'Orman Müdürlüğü 177' çalışma kapsamına dâhil edilerek anket hazırlanmıştır.

Anketin ilk bölümünde demografik özelliklerle ilgili sorulara (5 soru) afet ve acil durumlarla ilgili kurumlar ve çağrı numaraları ile ilgili bilgi sorularına yer verilmiştir (12 soru). İkinci bölümde ise afet yaşamışlık, gönüllülük, yeterlilik, sigorta, mevcut risk bilinilirliği ve eğitim alma isteğinin tespiti ile ilgili sorulara yer verilmiştir(8 soru).

Verilerin analizinde SPSS 15 paket programı kullanılmıştır. İstatistiksel analiz metodu olarak frekans analizi yüzdelerden yararlanılmış, iki değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde ki-kare testi ve iki ayrı grubun ortalamalarını arasındaki ilişkinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t-test (Independent samples t-test) kullanılmıştır. $p < 0,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Katılımcıların 567'si (%51,9) erkek, 525'i (%48,1) bayandır. Medeni durumları değerlendirildiğinde araştırma grubunu %11,8 evli, %88,2 bekârlar oluşturmaktadır. Katılımcıların eğitim seviyeleri incelendiğinde %2,9'unun ilköğretim, %13,7'sinin lise, %54,9'ünün ön lisans, %26,8'inin lisans mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş grupları dikkate alındığında %82,7'sinin '18-25' yaş aralığında olduğu, % 11,3'ünün '26-34' yaş aralığında olduğu, %3,3'ünün '35-45' yaş aralığında olduğu, %2,5'inin '46-55' yaş aralığında olduğu ve son olarak %0,3'ünün '56 yaş ve üzeri' aralığında olduğu tespit edilmiştir. Gelir seviyeleri göz önüne alındığında katılanların %76,7'sinin '1500-2500' TL, %19,1'inin '2501- 3500', %2,7'sinin '3501-4500', %1,5'inin 4500 ve üzeri gelire sahip olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Katılımcıların, mevcut risk bilinilirliği, sigorta sistemi ve yaşadığı konutların güvenilirliğine bakılmıştır. Katılımcıların %27,1'inin, yaşadıkları konutun afete dayanıklı olduğunu, %18,1'inin afetlere dayanıklı olmadığını, %54,8'inin konutunun dayanıklılığından emin olmadığını düşünmektedir. %16,7'sinin Afet sigortası olduğu, %45,3'ünün sigortası olmadığı, %38'inin ise afet sigortasının olup olmadığından emin olmadığını görülmüştür.

Yaşadığı bölgenin afet risklerini bilen %48,4 'ü, bilmeyen %25,1'i ,emin olmayan %26,5'i olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Demografik Bulgular

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	567	51,9
Bayan	525	48,1
Medeni durum	n	%
Evli	129	11,8
Bekâr	963	88,2
Yaş	n	%
18-25	903	82,7
26-34	123	11,3
35-45	36	3,3
46 Yaş ve Üzeri	30	2,7
Eğitim	Sayı	%
İlköğretim	32	2,9
Lise	150	13,7
Ön lisans	600	54,9
Lisans	293	26,8
Yüksek Lisans	17	1,6
Doktora	0	0
Gelir Durumu	n	%
1500-2500	838	76,7
2501-3500	209	19,1
3501-4500	29	2,7
4501 ve üzeri	16	1,5

Katılımcıların, afet eğitimine, gönüllülük isteklerine, afet yaşamışlıklarına, yeterliliklerine bakılmıştır. Katılımcıların %80,7'inin afet eğitimi almadığı, %19,3'inin afet eğitimi aldığı, afet eğitimi olur ise %80,6'sının katılmak istediğini, %19,4'ünün katılmak istemediği görülmüştür. Katılımcıların %68,6'sı afet gönüllüsü olmak isterken %31,4'ünün afet gönüllüsü olmak istemediği görülmüştür. Katılımcıların %30 ,9' unun geçmişte afet yaşadığı, % 69,1'unun afet yaşamadığı görülmüştür. Katılımcılardan %78,5'i kendisini afet durumunda yeterli görmezken %21,5'i yeterli olarak görmektedir.

Afetler sonucu bir hasarla karşılaştığında hasarın tanzimi için hangi kurumlarla irtibata geçeceğini bilen %21,3'ü, bilmeyen %49'u, emin olmayan %29,7'si olduğu görülmüştür. Katılımcılar sıkışmalı trafik kazası ile karşılaşır ise %75,4'ünün nereyi arayacağını bildiği, %10,4'ünün nereyi arayacağını bilmediği, %14,2'sinin ise arayacağı yerden emin olmadığı görüldü. Heyelan ve kaya düşmesinde nereyi arayacağını bilen %34,1'i, bilmeyen %40,6'sı, emin olmayan %25,4'ünün olduğu görüldü.

Kurumların kamu tarafından bilinme durumunda Akut %40,7, Umke %31, AFAD %27,8 olduğu görüldü. AFAD ın kamu kuruluşu olduğunu bilmeyen %60,9, Umkenin kamu kuruluşu olduğunu bilmeyen %74,9 AKUT un bir sivil toplum olduğunu bilmeyen %40,6 katılımcı olduğu görülmüştür.

Katılımcıların afet ve acil durumlarla ilgili kurumlar acil çağrı numaraları bilinme düzeyi sorularına verilen cevaplar sırayla %95,5 Polis, %94,6 Ambulans, %92,2 İtfaiye, %46,6 Orman yangın ihbar hattı en az bilinen ise %38 AFAD olduğu görülmüştür.

Katılımcılar bir afet eğitimi verilse nerde almak istersin sorusuna sırayla %57,9'unun üniversitede, %12,5'inin AFAD da, %9,2'sinin en yakın okulda, %5,1'inin işyerinde, %3,7'inin evinde almak istediği, %11,3'ünün afet eğitimi verilse katılmak istemediği görülmüştür.

Katılımcılardan elde edilen cinsiyet verileri t-test analizi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaraları bilinç düzeyi cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görüldü ($p < 0,05$). Erkek katılımcılar afet kurumlarını ve afet risklerini bayan katılımcılardan daha fazla bildikleri görülmüştür. Bayan katılımcılar ise yaşadığı konutun dayanıklı olduğunu ve kendilerinin afetlerde yeterlilikleri erkek katılımcılardan daha fazla olduğunu düşünmektedir (Tablo 4).

Katılımcılardan elde edilen yaş verileri değerlendirilirken 18-25 ve 26-34 yaş gruplarını bir grup olarak, 35-45, 46-55, 56 yaş ve üzeri gruplarda diğer grup olarak alınarak t-test analizi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaraları bilinç düzeyi yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görüldü ($p < 0,05$) (Tablo 4).

35 yaş ve üzeri katılımcıların 110, 122, 177 acil çağrı numarasını ve AFAD kurumunu daha fazla bildikleri görüldü.

Tablo 4.Cinsiyet, Yaş ve Eğitim durumuna göre; Acil Durum, Olağan Dışı Durum ve Afetlerle İlgili Kurumlar ve Acil Çağrı Numaraları Bilinç Düzeyi

Soru	Cinsiyet	Sayı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Standart Hata	P
122 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	Kadın	567	1,56	0,497	0,021	0,0001
	Erkek	525	1,68	0,465	0,02	0,0001
Yaşadığınız konutun afete karşı dayanıklı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kadın	567	1,98	0,62	0,026	0,001
	Erkek	525	1,84	0,708	0,031	0,001
Yaşadığınız bölgenin afet risklerini biliyor musunuz?	Kadın	567	1,44	0,497	0,021	0,003
	Erkek	525	1,53	0,5	0,022	0,003
AFAD'ı biliyor musunuz?	Kadın	567	1,62	0,487	0,02	0
	Erkek	525	1,84	0,37	0,016	0
UMKE'yi biliyor musunuz?	Kadın	567	1,6	0,491	0,021	0
	Erkek	525	1,79	0,409	0,018	0
AKUT'ı biliyor musunuz?	Kadın	567	1,51	0,5	0,021	0
	Erkek	525	1,68	0,468	0,02	0
AFAD'ın kamu kuruluşumu yoksa özel bir kuruluş mudur?	Kadın	567	1,56	0,497	0,021	0
	Erkek	525	1,66	0,473	0,021	0
UMKE'ın kamu kuruluşumu yoksa özel bir kuruluş mudur?	Kadın	567	1,69	0,462	0,019	0
	Erkek	525	1,81	0,392	0,017	0
AKUT'ın kamu kuruluşumu yoksa özel bir kuruluş mudur?	Kadın	567	1,54	0,499	0,021	0
	Erkek	525	1,66	0,475	0,021	0
Trafik kazasında sıkışan bir vaka gördüğünüzde nereyi arayacağınızı biliyor musunuz?	Kadın	567	3,03	2,027	0,085	0,004
	Erkek	525	3,38	2,155	0,094	0,004
Afet durumunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?	Kadın	567	1,84	0,371	0,016	0
	Erkek	525	1,73	0,445	0,019	0
Afet eğitimi olduğunda katılmak ister misiniz?	Kadın	567	1,16	0,366	0,015	0,002
	Erkek	525	1,23	0,423	0,018	0,002
Yaş	Yaş					
110 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥35	189	1,71	0,453	0,033	0,001
	<35	903	1,82	0,382	0,013	0,002
122 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥ 35	189	1,51	0,501	0,036	0
	<35	903	1,64	0,479	0,016	0,001
177 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥ 35	189	1,47	0,5	0,036	0,039
	<35	903	1,55	0,498	0,017	0,04
Afette oluşan hasarın tanzimi için nereye başvuru yapacağınızı biliyor musunuz?	≥ 35	189	2,06	0,826	0,06	0
	<35	903	2,32	0,777	0,026	0
Yaşadığınız bölgenin afet risklerini biliyor musunuz?	≥ 35	189	1,37	0,483	0,035	0
	<35	903	1,51	0,5	0,017	0
AFAD'ı biliyor musunuz?	≥ 35	189	1,63	0,483	0,035	0,003
	<35	903	1,74	0,439	0,015	0,004
Afet sigortanız var mı?	≥ 35	189	1,5	0,501	0,036	0,001
	<35	903	1,63	0,482	0,016	0,001
Trafik kazasında sıkışan bir vaka gördüğünüzde nereyi arayacağınızı biliyor musunuz?	≥ 35	189	1,73	0,836	0,061	0
	<35	903	2,14	0,851	0,028	0
Heyelan, kaya düşmesi gibi bir afet sezdiklerinde nereyi arayacağınızı biliyor musunuz?	≥ 35	189	3,71	1,42	0,103	0
	<35	903	4,19	1,359	0,045	0
Afet gönüllüsü olmak ister misiniz?	≥ 35	189	1,39	0,488	0,036	0,019
	<35	903	1,3	0,458	0,015	0,025
Afet bilinç eğitimine katılmak ister misiniz?	≥ 35	189	2,88	1,867	0,136	0
	<35	903	2,24	2,03	0,068	0

Eğitim Durumu	Eğitim					
110 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,07	0,253	0,008	0
	<Ön Lisans ve üzeri	32	1,38	0,492	0,087	0,001
112 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,05	0,218	0,007	0,001
	<Ön Lisans ve üzeri	32	1,19	0,397	0,07	0,004
122 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,61	0,487	0,015	0,003
	<Ön Lisans ve üzeri	32	1,81	0,397	0,07	0,002
177 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,53	0,5	0,015	0,004
	<Ön Lisans ve üzeri	32	1,78	0,42	0,074	0,002
Yaşadığınız bölgenin afet risklerini biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,76	0,826	0,025	0,002
	<Ön Lisans ve üzeri	32	2,03	0,782	0,138	0,001
Trafik kazasında sıkışan bir vaka gördüğünüzde nereye arayacağınızı biliyor musunuz?	≥Lise ve altı	1060	1,34	0,652	0,02	0,003
	<Ön Lisans ve üzeri	32	1,69	0,859	0,152	0,003

Independent Samples Test

35 yaş ve üzeri katılımcıların yaşadıkları bölgenin afet risklerini daha fazla bildiği görüldü. 35 yaş ve üzeri katılımcıların her hangi bir afetin oluşturduğu hasarın tanzimi için nereye başvuru yapacağını daha fazla bildiği görüldü. 35 yaş ve üzeri katılımcılar trafik kazasında sıkışması olan vakayı ve heyelan, kaya düşmesi gibi olayları sezdiklerinde nereyi arayacaklarını bilenlerin oranı daha fazla bildiği görüldü.

35 yaş ve üzeri katılımcıların afet sigortası diğer gruptan daha fazla yaptırdığı görüldü. 35 yaş ve üzeri katılımcıların gönüllülük istekleri 35 yaş altı gruptan düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcılardan elde edilen eğitim verileri değerlendirilirken lise ve öncesi bir grup olarak, ön lisans, lisans, yüksek lisans, doktora diğer grup olarak alınarak t-test analizi ile değerlendirilmiştir. Katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaraları bilinç düzeyi eğitim durumlarına göre değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görüldü. ($p < 0,05$). 110, 112, 122, 177 acil çağrı numaralarının bilinirliği, yaşadığı bölgenin afet risklerinin bilinirliği eğitim düzeyi ile arttığı görülmüştür.

Afad kurumunun bilinilirliği ve trafik kazasında sıkışmış bir vakanın kurtarılması için nereyi arayacağı eğitim düzeyi arttıkça bilinilirliği de arttığı görüldü. (Tablo 4)

Afet eğitimi almış katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaraları bilinç düzeyi değerlendirildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görüldü. ($p < 0,05$)(Tablo 5).

Afet eğitimi alanların %58,8'inin 122, acil çağrı numarasını bildiği, %41,2' sinin ise bilmediği görülmüştür. Afet eğitimi alanların %59,2'sinin 177, acil çağrı numarasını bildiği, %40,8' inin ise bilmediği görülmüştür. Afet eğitimi almış katılımcıların %85,3'ünün trafik kazası sonucu sıkışması olan bir vaka gördüklerinde arayacağı kurumları bildikleri görüldü. Afet eğitimi almış olanların %28,9'unun afetler sonucu bir hasarla karşılaştığında hasarın tanzimi için hangi kurumlarla irtibata geçeceğini bildiği, %71,1'inin ise bilmediği görüldü(Tablo 5).

Afet eğitimi almış katılımcıların %60,7'sinin yaşadığı bölgenin afet risklerini bildiği görüldü. Afet eğitimi almış katılımcıların, %61,6'mın acil durumlarda ve afetlerde kendilerini yeterli görmedikleri görüldü. Afet eğitimi almış katılımcıların, %76,3'ünün afet gönüllüsü olmak istedikleri görüldü (Tablo 5).

Tablo 5. Afet Bilinç Eğitimi İle Acil Durum, Olağan Dışı Durum ve Afetlere İlgili Kurumlar ve Acil Çağrı Numaraları Bilinme Düzeyleri

		Afet bilinç eğitimi aldınız mı?				Toplam		p	Ki-kare
		Evet		Hayır		Sayı	%		
		Sayı	%	Sayı	%				
122 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	Evet	124	58.8	291	33	415	38	,000	47,859
	Hayır	87	41.2	590	67	677	62		
177 acil çağrı numarası nereye ait olduğunu biliyor musunuz?	Evet	125	59.2	384	43.6	509	46.6	,000	16,765
	Hayır	86	40.8	497	56.4	583	53.4		
Afette oluşan hasarın tanzimi için nereye başvuru yapacağınızı biliyor musunuz?	Evet	61	28.9	153	17.4	214	19.6	,000	14,396
	Hayır	150	71.1	728	82.6	878	80.4		
Yaşadığınız bölgenin afet risklerini biliyor musunuz?	Evet	139	65.9	426	48.4	565	51.7	,000	20,932
	Hayır	72	34.1	455	51.6	527	48.3		
Afet durumunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?	Evet	81	38.4	154	17.5	235	21.5	,000	44,063
	Hayır	130	61.6	727	82.5	857	78.5		
Afet gönüllüsü olmak ister misiniz?	Evet	161	76.3	588	66.7	749	68.6	,007	7,223
	Hayır	50	23.7	293	33.3	343	31.4		
Trafik kazasında sıkışan bir vaka gördüğünüzde nereyi arayacağınızı biliyor musunuz?	Evet	180	85.3	643	73	823	75.4	,001	13,925
	Hayır	13	6.2	101	11.5	114	10.4		
	Emin	18	8.5	137	15.6	155	14.2		
	Değilim								
		211	19.3	881	80.7	1092	100		

Ekşi ve Torlak, Antalya ve İzmir’de yaptıkları çalışmada acil çağrı numaralarının vatandaşlar tarafından bilinirliği; ambulans “112” %89,4, polis “155” % 81, Jandarma “156” %56,7, itfaiye “110” %68,5 ve sahil güvenlik “158” %13,5 olduğunu, acil çağrı numaralarının sıklıkla birbiri ile karıştırıldığı, İlk yardım eğitimi alanlarda tüm acil çağrı numaralarının bilinirliği daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir (13).

Demir ve Arı, üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşları bilgi düzeyleri araştırdıkları çalışmada, kızılın faaliyetleri ve uygulama alanları açısından orta düzeyde tanındığı, özellikle medyada yer alan ve geniş toplum kesimlerine hitap eden uygulamalarının üniversite öğrencileri tarafından da daha fazla farkındalığa sahip olduğu görülmüştür (14).

Başbuğ ve arkadaşları Afet eğitimleri, toplumda afet bilincinin gelişmesi ve afet kültürünün yerleşmesi için en temel çalışmalardır. Bu eğitimler ile farkındalık oluşturulacaktır (15).

Özceylan ve Coskun, katılımcıların bilinç düzeylerinin, katılımcıların eğitim seviyesi, deprem sigortası poliçe sahipliği ve gönüllülük düzeyleri ile arttığı, sosyal zarar görebilirliği olumlu yönde etkilediği ve zarar görebilirliği azaltmakta olduğunu gözlemlemişlerdir (16).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinirliği katılımcıların demografik özellikleri ile farklılıklarına, afet bilinç eğitim durumu ve afet yaşamışlık durumuna bakılmıştır.

Çalışmada katılımcıların;

- Yaşadıkları bölgenin afetselliğini bilmediği,
- Yaşam alanlarının afetlere karşı risklerini bilmediği,
- Afet sigortalarının varlığından emin olmadığı veya afet sigortalarının olmadığı,
- Olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinme oranının düşük olduğu,
- Afet eğitimi almadıkları ve olması muhtemel afetlerde kendilerini yetersiz gördüğü
- Geçmişte afet yaşamış olan katılımcıların afet sigortası yaptıрма oranının düşük olduğu,
- Afet eğitimi almış katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinirliği istenilen düzeyde artırmadığı,
- Afet gönüllüğünün yüksek olduğu,

- Erkek katılımcıların acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinirliği bayan katılımcılardan fazla olduğu,
- 35 yaş ve üzeri yaş grubunun acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinirliği 35 yaş altı gruptan fazla olduğu,
- Acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumlar ve acil çağrı numaralarının bilinirliği eğitim ile arttığı sonuçlarına varılmıştır.

Planlama, zararları azaltacak ve hızlı ve etkin bir afet müdahale hizmetlerini kolaylaştırarak hizmetlerden yararlanma düzeyini artıracaktır. Kişilerin farkındalığını artıracak, afetlerde tehlike ve riskleri bilen, gönüllüğü yüksek, planlı, bilinirliğini artıracak danışmanlık sistemleri kurularak halkın zarar görebilirliğini düşürülebilir.

Acil durum, olağan dışı durum ve afetlere ilgili kurumların işleyişi, çalışma şekilleri ve vatandaşa hizmetlerinin ve acil çağrı numaralarının mevcut kurumlar tarafından bildirilmesi ve açıklanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. http://www.wpro.who.int/mediacentre/factsheets/fs_20061207/en/
2. Kadioğlu M. (2008). Modern, Bütünleşik Afet Yönetiminin Temel İlkeleri, (Ed.) Kadioğlu, M. ve Özdamar, E. Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları No:2. S.10
3. Ergünay O. (2008). Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma Ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır? İstanbul Depremine Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı, 20 Eylül 2008 CHP İstanbul Deprem Sempozyumu, sayfa 97-108, İstanbul.
4. Orhan, E. 2010, Afet Planlamasında Kaynak Kullanımının Siyasetinde Planlamanın Rolü, Planlama, 2010/1, 69-81, Ankara..
5. Yılmaz A, 2012, Türkiye’de Afetlerde Karşılaşılan Sorunlar, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, sayı 1, s:63
6. T.C. Başbakanlık Afet Acil Durum Başkanlığı. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), 2013.
7. <http://tekirdag.meb.gov.tr/ss/otae/Hafif%20Arama%20Kurtarma.pdf>
8. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP))
9. İçişleri Bakanlığı 2008 faaliyet raporu, Nisan 2009.
10. ‘Depremler 1999’ Başbakanlık Kriz yönetim Merkezi Yayını, Ağustos 2000

11. 5902 numaralı Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun. Tarih: 17/6/2009 Sayı : 27261
12. Gümüşhane, Afet Acil Durum Müdürlüğü.
13. Ekşi A., Torlak S., E., Avrupa Tek Acil Çağrı Numarası Uygulama Sürecinde Acil Çağrı Hizmetlerinden Yararlanma Durumu: Antalya ve İzmir İllerinin Karşılaştırılması, Türkiye Acil Tıp Dergisi, Türkiye Acil Tıp Dergisi - Tr J EmergMed 2011;11(4):149-154
14. Demir M., K. Arı E., Üniversite Öğrencilerinin Sivil Toplum Kuruluşlarına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Kızılay Örneği, Ekev Akademi Dergisi Yıl: 17 Sayı: 56 s.135-150, 2013
15. Başbuğ B.B. –Başbuğ E., Özmen B. ve Güler H., Türkiye’de Afet Zarar Azaltımını Sürdürülebilir Eğitimle Sağlamak, 1. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı 11-14 Ekim 2011, ODTÜ, ANKARA
16. Özceylan D., Coşkun E., Van Depremi Sonrası Yaşananlar Işığında Sosyal ve Ekonomik Zarar Görebilirlik Çalışmalarının Önemi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan 2012, 7(1), 167-186